

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

21. juuni 1939. a.

|| **Nr. 6** ||

XVII AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: A. Loorits

Tellimise hind:		Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hinnad:
Aastas	Kr. 5.—	Tallinnas, Roosikrantsi nr. 12.	1 lk. Kr. 40.—, ½ lk. Kr. 20.—,
Pooles aastas	2.50	Tel. 452-72. Posti j. arve nr. 252.	¼ lk. Kr. 10.—, ⅛ lk. Kr. 5.—.
1923. aastak.	—50	Jooksvad arved: Eesti Pangas nr.	Dokumentide kaotamise kuulutused
1924.—1935. a. ä	2.50	609, E. Rahvapangas nr. 991 ja	50 senti dokumendi pealt.
		Põllumeeste Keskpangas nr. 728.	

Ilmub üks kord kuus, 12 numbrit aastas.

a 303

SISU:

Ehitusseadusest	Lk. 83
Vallakohtu reformimise vajadusest	„ 87
Ametlikkude kirjade registreerimisest	„ 91
Lasteabiraha maksmisest vallaomavalitsuste teenijaile	„ 92
Omavalitsustegelasi	„ 95
Küsimusi ja vastuseid	„ 96

Omavalitsuse kantseleimargid

25-sendilised

on saada
Eesti Maaomavalitsuste Liidu
büroost

hinnaga 25 senti poogen (100 tükki).

Eesti Omavalitsuste ja Ühis- tegeliste Asutiste Kindlus- tus A.-S.

„OMA“

Seltsi omanikeks-peremeesteks on omavalit-
sused, pangad ja põllumajanduslikud ühi-
sused

**Põhi-tagavarakapital ja reservid
ületavad Kr. 1.000.000.—.**

**Suurem ja edurikkam kodumaa
KINDLUSTUSETTEVÕTE**

Seltsi juhatus: Tartus, omas majas Riia t. 35
Telef. 3-44 ja 16-12.

Peaesindused: Tallinnas, Rakveres,
Võrus, Viljandis, Pärnus, Tõrvas, Kures-
saares ja Petseris.

Kaastöölitele ja tellijatele!

Ajakirja mahutavuse tõstmiseks on soovitav, et avaldami-
seks saadetud artiklid oleksid võimalikult kokku surutud. —
Trükivigade vältimiseks on tarvilik, et käsikirjad oleksid kir-
jutatud selgestiloetava kirjaga; eriti soovitav on masinakiri
ridade laiema vahega. Toimetus jätab enesele õiguse käsikirja
lühendada ja keeleliselt korrigeerida. — Avaldamata jäänud
artiklite käsikirjad saadetakse tagasi ainult vastaval, käsi-
kirjale juurdelisatud soovil.

Ajakirjas antakse vastusi tellijate küsimustele. Kui keegi
tellijaist soovib saada vastuse enne järgmise numbri ilmumist,
siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte,
kui selleks on lisatud juurde 10-ne sendiline postmark. Toi-
metus jätab enesele õiguse avaldada ka kirjateel saadud vas-
tused, kui küsimused põhimõttelised ja üldhuvilised. Küsijate
nimesid ei avaldata, kuid küsijatele, kes oma nime ega aad-
ressi ei teata, ei vastata.

Ehitusseadusest.

V. Velner.

1. juunist hakkas kehtima Riigikogu poolt vastuvõetud ja Vabariigi Presidendi poolt väljakuulutatud uus Ehitusseadus.

See seadus on üks suuremaid mitte ainult oma paragrahvide rohkuselt, vaid ka põhimõtetelt ja tähtsusest, mis meil üldse on antud viimase Riigikogu koosolemise ajal.

Veneaegne seni kehtinud Ehitusseadus oli juba ammu ajast läinud ja vananenud ega vastanud enam kaugeltki praegustele ehitustehnilistele, tulekaitse, liiklemise ja tervishoidlikele nõuetele. Tollest ajast, millal anti veneaegne Ehitusseadus, on möödunud aastaid ning maailma pale on muutunud hoopis teistsuguseks. On tekkinud hoopis uued linnad, alevikud, raudteejaama piirkonnad, suvitus- ja ravitsuskohad jne. Liiklemisteede võrk on arenenud ja liiklemise kiirus ning tonnaaž on tõusnud peadpöörivalvalt. Sõjatehnika arenemine on toonud kaasa vajaduse asulate ja linnade elanike kaitsmise gaasi- ja pommirünnakute vastu, samuti ka kahjutulede ja süütepommide ähvardava hädaohu vastu. Pealegi on vana veneaegset Ehitusseadust eesti ajal lipitud ja lapitud mitmeid ja mitmeid kordi. On antud tervelt 12 erinovelli ehitustegevuse normide alal, on maksma pandud terve rida täiendavaid ja korrigeerivaid määrusi, nii et veneaegsest Ehitusseadusest on järele jäänud vaid 10 paragrahvi. Ja needki ei saa kohaldamisele tulla praeguses olustikus täiel määral.

Peale selle on aga antud omariikluse ajal veel rida eriseadusi, mis samuti ühel või teisel määral normeerivad ehitusalaseid küsimusi ja vahakordi, nagu elukorterite ehituslaenu alal, varemete ja hävima jäänud hoonete ehitiste alal, Tallinna linna korrastamise ja väljaehitamise alal jne.

Seega ehitusalal maksvate normide kogu on senini olnud väga killunenud ja laialipillatud. Sellepärast on juba 15 a. tagasi — 1924. a. asutud uue Ehitusseaduse eelnõu väljatöötamisele. Seda on mitmel ja mitmel korral ümber tehtud ja korrigeeritud ja alles 1930. a. suudeti välja töötada põhjalik ja täielik Ehitusseaduse eelnõu, milline on aluseks ka kehtimahakanud Ehitusseadusele.

Ehitustegevuse kiire areng ja moderniseerimine on olnud tõukeks ka välismaadel uute ehitusalaste koodeksite väljaandmisele. Nii on ilmunud uued seadustikud Rootsis 1930, Soomes 1932, Inglismaal 1935 ja Ungaris 1937. a. Neis kõigis on katsutud teostada

ja läbi viia uusi ja ajanõuetele vastavaid ideid ja põhimõtteid ehitustegevuse alal. Neist välismaa normistikest on võetud eeskujud ka meie ehitusseaduse koostamisel ja väljatöötamisel. Eriti on täiesti uudne osa — asulate ümberplaneerimine, millised põhimõtted on võetud peamiselt Ungari Ehitusseadusest.

Ehitusseadusse puutuvaid norme võib nende iseloomu järgi jagada kahte pea gruppi. Ühte gruppi kuuluvad seadused, millised pakuvad ainelisi vahendeid ehitajatele, sellega soodustavad ja stimuleerivad ehitamist ning äärmisel juhul isegi kohustavad teatud kohal ja teatud ajavahemikul ehitust püstitama. Teise gruppi kuuluvad seadused, millised sisaldavad ehitustegevust otseselt tõkestavaid eeskirju üksikuile isikuile. Need eeskirjad soodustavad passiivset ehitustegevust ja on mõeldud üldiste huvide seisukohalt, et ehitustegevus areneks plaani ja sihikindlalt ja et üksikute isikute huvid ei oleks takistuseks plaanikindla ehitustegevuse teostamisel.

Praegumaksvates seadustes, mis otseselt või kaudselt puudutavad ehitustegevust, sisaldavad niihästi tõkestavaid kui ka stimuleerivaid norme.

Uues Ehitusseaduses on lähtutud peamiselt põhimõttest, et see sisaldaks norme, mis oleks maksvad ja kohaldatavad kauema aja peale ja mis ei sõltu üksikust erakordsest eesmärgist. Sellepärast on sellesse seadusse võetud sisse peamiselt normid, mis käsitlevad tõkestavaid eeskirju ning peale selle norme, mis reguleerivad asula plaanikindlat väljaehitamist ja kujundamist ning ehituskruuntide mõõdete ja piiride kohandamist ehitusnõuetele.

Vana Ehitusseadus piirdus peamiselt ainult linnade ehitustegevuse normimisega, kuna väljaspool linnu kuuluv ehitustegevus temas peaaegu üldse ei leidnud käsitlemist ega korraldamist. See oli ka arusaadav tolleaegsete olukordadega ja seisukohtadega, kuna linn omal ajal moodustas endast täiesti omaette piiratud ringi huvide keskuse.

Viimaste aastakümnete tehnika ja liiklemise areng on toonud enesega kaasa aga peadpööritava linnade kasvu ja paisumise ning ühtlasi ka linnade mõjupiirkonna laienemise tema ümbruskonnale. Mida suurem linn, seda suurema sõõri ümbruskonnast val-

lutab ta oma huvipiirkonda majanduslike, poliitiliste ja kultuuriliste sidemete näol.

Teisest küljest ei teki intensiivne ehitustegevus mitte üksi linnades, vaid ka teistes keskustes, nagu suvitus- ja ravituskohad, raudteejaamade piirkonnad, tööstuste ja liiklemiste keskused jne. Ka seal on vajalik reguleerida ehitustegevust. Kuid veel enam. Moodne elutempo nõuab, et ka isegi maal, väljaspool linnu ja asulaid, tuleks võtta korraldamisele ja normeerimisele ehitustegevus. Suured varandused, mis kahjutule läbi tekkivad iga aasta, kohustavad meid ette võtma ka maal ehitustegevuse reguleerimist ja korraldamist. Ja ehitustegevust ei saa korraldada ühe päevaga ega ka aastaga, vaid aastakümnetega ja isegi sajanditega.

Sellepärast tuleb siin näha ette juba kaugemale aastakümneteks ja korraldada ning normeerida juba varakult, mis vaja.

Ei saa sellepärast ka väljaspool asulaid olevat ehitustegevust täiesti omapead jätta, vaid ka seal tuleb tarvitusele võtta normeerivat kätt. Loomulikult ei saa kehtima panna kõiki neid eeskirju, mis on mõeldud linnade ja asulate kohta, vaid need peavad võimaldama palju rohkem üksikisikule enesekorraldust ja enesetegevust. Ja selliselt on katsutud korraldada asja ka uues Ehitusseaduses.

Ehitustegevuse üldiseks korraldajaks ja juhtijaks on Rahvuslik Ehituskomitee, milline koosneb Peaministri komitee esimehena ja Majandus-, Põllutöö-, Sise-, Sotsiaal-, Sõja- ja Teedeministri liikmetena. Ehituskomitee ülesandeks on riigi, omavalitsuste ja eraehitustegevuse ühtlustamine ning kooskõlastamine ja ehitusala tähtsamate põhimõteteliste küsimuste kohta seisukoha võtmine.

Rahvusliku Ehituskomitee juures töötab nõuandva organina Ehitusnõukogu, milline koosneb riiklike asutiste, omavalitsuste ja vastavate kutsealaste omavalitsuste esindajast ning ehituse alal silmapaistvaid oskusi ja teeneid osutanud isikuist.

Ehitustegevuse üldine korraldamine ja järeelvalve kuulub Teedeministrile, kes seda järeelvalvet ja kontrolli teostab Teedeministri Ehitusosakonna kaudu. Kohalikku ehitustegevust korraldavad ja otsest ehitusjäreelvalvet teostavad vastavad linna- ja maaomavalitsused.

Järeelvalvet teostavad omavalitsused peamiselt vastavate ehitusjäreelvalve ametnike kaudu. Selleks näeb seadus ette ehitusinspektorite instituudi sisseseadmise.

Seni teostati omavalitsuste poolt ehitusjä-

relvalvet ning ehitusalasse puutuvate küsimuste korraldamist ja lahendamist vastavate linna- ja maakonna arhitektide kaudu. Senine ehitusjäreelvalve ametnike kaadri korraldus oli rohkem pioneerse ja katsetuse iseloomuga ning nende ametisse seadmine olenes täiesti vastava omavalitsuse heast tahtest.

Nüüd tuleks uue Ehitusseaduse järele pealinna ja iga esimese ning ka teise astme linna ning iga maakonnaomavalitsuse ametkonna koosseisu ehitusinspektor, kelle ülesandeks on ehitusjäreelvalve ja muude ehitusalaste ülesannete täitmine kui ka ehitusnõuanne.

Sellejuures linna- ja maaomavalitsused võivad ehitusinspektorile panna veel täiendavalt linna- ja maakonna enda ehitustöödega seoses olevaid ülesandeid. Ühtlasi on lubatud Teedeministri nõusolekul ehitusinspektoril täita ehitusjäreelvalve ametniku ülesandeid ka kahe omavalitsuse piires.

Ehitusinspektorilt nõutakse kõrgemat ehitustehnilist haridust või ta peab omama sellekohaste seaduste alusel kutseõigust ühistel alustel kõrgema ehitustehnilise haridusega isikutega.

Peale ehitusinspektorite võidakse maakondades maavolikogu otsusel ametisse võtta veel abiehitusinspektoreid, millisel juhul maakonna territoorium jagatakse vastavalt ehitusjäreelvalve piirkondadeks. Samuti võetakse kolmanda astme linnades ametisse abiehitusinspektor või võidakse maaomavalitsuse ja vastava linnavalitsuse kokkuleppel ehitusjäreelvalveametniku ülesanded panna maakonna ehitusinspektorile.

Abiehitusinspektoritelt nõutakse kõrgemat ehitustehnilist või ehitustehnilist haridust ehk nad peavad oma senise tegevusega sel alal olema osutanud küllaldaselt oskusi ja teadmisi.

Ehitusinspektorite ametisse nimetamine toimub Teedeministri kinnitusel. Abiehitusinspektorid nimetatakse ametisse Teedeministri nõusolekul.

Ehitusinspektorite või abiehitusinspektorite ametivahekorra lõpetamisele kui ka ajutiselt tagandamisele kohaldatakse riigiametnike kohta käivaid eeskirju.

Peab otseselt märkima, et ehitusinspektorite ja ehitusinspektorite instituudi sissetoomine toob omavalitsustele juure uusi kulusid. Eriti võib ta raskusi tekitada väiksematele linnaomavalitsustele, kellel niigi küllalt raskusi on oma elarvete koostamisega ja täitmisega. Kuid teisest küljest on seadus annud küllaldaselt aravad võimalused omavalitsuste omavahelisel kokkuleppel ühise ametniku ametisse võtmiseks kui ka on või-

maldatud kolmanda astme linnadele ametisse võtta vähema haridusega ja sellega ka vähema palgaga abiehitusinspektorit. Samuti on võimaldatud ka maakonna ehitusjäreelvalve inspektoril täita kolmanda astme linnas ehitusinspektori ülesandeid.

Kuna praegu arhitektidest ja vastavatest ehitusinseneridest on küllaltki suur puudus ja uue seaduse järele tuleb juure sellaseid kohti hulgaliselt, siis peaks üleminekuajastul võimaldatama maavalitsustes kui ka linnades täita ehitusinspektori ülesandeid vastavatel maa- ja linnainseneridel. Seadus selleks vormilisi takistusi ei tee ja see oleneb täiesti Teedeministeeriumi ja vastava omavalitsuse omavahelisest kokkuleppest. Igatahes esialgu ja järsku ei tohiks kategooriliselt nõuda kõikjal vastavate kohtade otsest täitmist uute isikutega. See toob esiteks suuri raskusi omavalitsustele eelarvete täitmisel ja teiseks ei ole võimalik praeguses olukorras, kus paremad eriteadlased kõik kohtadel ja vabad võivad olla vaid sellised, kes ei ole sobinud ühel või teisel põhjusel kohtadele, vastavaid kohti täita küllaltki väärsete ja asjatundlike isikutega.

Järeelvalve teostamiseks omavalitsuste üle on Teedeministeeriumi Ehitusosakonnal õigus oma ametnike kaudu omavalitsusasutiste ehitusalast tegevust revideerida, aruandeid ja selgitusi nõuda jne.

Revideerimist võidakse teostada omavalitsusasutiste ehitusalase tegevuse seaduspärasuse ja ehitusjäreelvalve teostamise, samuti asula heakorrasseadmete ehitamise tehnilise otstarbekuse seisukohalt.

Samuti võivad ka maavalitsused nõuda vallavalitsustelt ehitusala kohta vajalikke andmeid, kinnitada plaane, ettepanekuid ja arvamusid ning teostada koha peal ülevaatusi.

Samuti näeb seadus ette ka eeskirju kruntide tükeldamise, ehituslubade andmise, projektide kinnitamise ning ehitusliku järeelvalve kohta.

Maal on senini tekkinud arusaamatusi ja raskusi just otsese ehitusliku järeelvalve ja asula ehitusjäreelvalve alal teostavate isikute ülesannete, kohuste ja vastutuse suhtes. Selleks on seaduses ette nähtud vastavad normid nende küsimuste lahendamiseks ja korraldamiseks. Ehitajate enda huvides nähakse samuti ette võimalus keelata ehituste enda peale võtmist ehitusettevõtjaile, kes seaduses lähemalt tähendatud põhjustel on osutunud ebausaldavaiks. Nagu paljud kogemused niihästi era- kui ka riigiehituste püstitamisel on näidanud, sattub ehitusalale juhuslikke ning kogenematuid ettevõtjaid,

kelle töö kvaliteet on madal ja kes oma oskamatusega võivad tekitada ainult kahju. Ning selle tagatipuks on lõpeks lõpmatud kohtuprotsessid. Ka see ala leiab uue seaduse normeerimist ja korraldamist.

Vana veneaegne Ehitusseadus piirdub peamiselt normidega, mis käsitlevad üksiku ehituse püstitamist asulas, üksikasjaliselt üksiku ehituse mõõtusi ja vahekaugusi üksteisest. Asula, kui terviku ehitusse puutuvad normid peaaegu puuduvad täiesti, milline asjaolu on seletatav tolleaegse mentaliteedi ja arusaamisega ning olukorraga. Linnade kohta on küll siiski ette nähtud, et linnad ehitatakse kinnitatud plaanide järgi, kusjuures linnaomavalitsusele on antud õigus määrata kivi- ja puuehituse piirkonnad. Kuid kuna need normid olid väga lakoonilised ja määrasid ära ainult üldised alused, jättes lahtiseks üksikasjalised, kuid siiski tähtsad küsimused, siis oli ametasutistel raske nende järgi tegutseda. Selle tagajärjel tekkiski tegelikult elus palju seaduse mitmeti tõlgitsemist ja nurinat ning arusaamatusi.

Moodne ehitustegevus ei saa aga areneda täiesti vabalt ja juhuslikult, vaid see peab sündima kindlais raames ning äramääratud suunas. Asula, kui terviku väljaehitus omab kaugelt suurema tähtsuse kui üksikehituse mõõded ning kaugused üksteisest. Asulaid käsitletakse kui tervikut, mis koosneb üksikutest ehituslikest elementidest ja nimelt, liiklemis- ja muudest üldkasutuse maaaladest, ehituskruuntidest, ehitustest ja muudest ehitistest. Sellepärast on uues Ehitusseaduses vastavad normid konstrueeritud selliselt, et asula juures on arvesse võetud asula kui organismi üksikute elementide kooskõlalise ehitusliku arengu vajadusi, kuna need elemendid on lähedalt üksteisest sõltuvuses ja alataasa üksteist mõjutavad.

Moodsa ehitustegevuse juures paratamatult puutuvad kokku asula kui terviku väljakujundamise nõuded ja üksiku eraomandi mõiste. Siin üks nendest peab teinekord kindlasti kannatama. Ehitusseaduse normide ülesanne ongi katsuda leida kooskõla nende kahe vastupidise elemendi ja seisukoha vahel, et oleks täidetud üldsuse nõuded kui ka üksikisiku õigused oma omandile. Kuid osutub paratamatuks lõppude lõpuks siiski üldhuvide seisukohalt eraomandi õiguste piiramine ja kitsendamine suuremal või vähemal määral.

Korrapärase ehitustegevuse eelduseks on kindla kava ja plaani järgi ehitamine. Selleks on vajalik igale asulale — linnale, alevikule, raudteejaamapiirkonnale jne. — kin-

del plaan. Kuid üksikasjalisele asulaplaanile, milline võib välja kujuneda alles hiljem, peab eelnema asula liigituskava. Asula liigituskava peab ettenähtavalt kiiresti arenevas asulas looma suurtes joontes eelrakenduse järgnevale tihedale ehitustegevusele ja sellega kaasnevale detailsele plaanile.

Liigituskava koostatakse selliselt, et asulas eraldatakse elamute maa-alad tööstuse maa-aladest, kusjuures püütakse ette näha piirkonnad, kus võiksid asuda tihedama hoonestuse ja ärirajoonid kui ka maaalad, kus võiks toimuda aedlinnaaoline ehitus, kui ka muud asula vajalised osad.

Asula plaaniga ja asula plaani määrustega määratakse asula maa-ala hoonestamise ja asula kujundamise üksikasjalised nõuded.

Osa praegu-kehtivast omavalitsuste ehitismäärustest käsitleb asula väljaehitamisega seotud alasid. Nii korraldatakse nendega kruntide täisehitamist, kruntide tükeldamist, ehituste kõrgust, määratakse kindlaks hoonestuse viisid ja käsitletakse ka tänavate ehitamist.

Need määrused kuuluvad sisuliselt ühte, olles graafilise kujutise, s. o. plaani kirjallikeks edasiandjaks ja täiendavaks selgituseks. Nende määruste kui asula plaani lahutamata osade kehtimapanek peab sündima samadel alustel ja korras kui asula plaan, millisest seisukohast on lähtunud ka uues Ehitusseaduses.

Eripeatükid on seaduses pühendatud ka liiklemisteede ja asula heakorrasedmete, nagu kanalisatsiooni, valgustuse sisseseade jne. ehitamise ja korrashoidmise kohta. Siinjuures on võetud üldpõhimõtteks see, et heakorrasedmeid kui ka liiklemisteede väljaehitamist ja kapitaalremonti teostab vastav linna- või maavalitsus, kusjuures nende tööde teostamise kuludest on kohustatud teatud määral osa võtma ka krundiomanikud. See on uuendus, milline on elulise ja olulise tähtsusega, kuna senini uute tänavate väljaehitamise küsimus linnades oli alaliseks tüliõunaks. Näiteks Tallinna linnavalitsus nõudis enne uute tänavate linna korrashoiule ülevõtmist krundiomanikelt nende sillutamist, valgustamist, korrashoidu jne. Praegusel ajal, kus tänavate sillutus ja korrashoid nõuab keerulisi masinaid oli võimatu krundiomanikel korralikult täita neid ülesandeid. Pealegi on Riigikohus korduvalt asunud seisukohale, et sõidutee korrashoidmist ja väljaehitamist ei saa nõuda krundiomanikelt. Uue seadusega lahendatakse need vaieldavad küsimused ja selliselt, et nad peaks vastama tegeliku elu nõuetele.

Praegu puuduvad paljude asulate kohta üldse plaanid. Samuti puuduvad paljudes kohtades ehitusalased määrused, või on need vananenud ja puudulikud. Uue Ehitusseaduse järgi on antud Teedeministriumile õigus määrata omavalitsustele tähtaeg niihästi kavade ja plaanide kui ka nende juure kuuluvate kirjalike eeskirjade väljatöötamiseks ja kinnitamisele esitamiseks. Ei ole omavalitsused mingil põhjusel suutelised seda ise läbi viima, siis Teedeministrium peab võima tihedas koostöös vastava omavalitsusega ise välja töötada nõutava plaani või kirjaliku eeskirja.

Praegu on meil käsil tulekindla ehitusmaterjali propageerimise ja levitamise aktsioon. Meie investeerime iga aasta ehitustesse umbes 10.000.000 krooni kapitali ja see on selleks liig suur rahvamajanduslik varandus, et meie võiks vabalt lubada seda igal ühel oma arusaamise järele kulutada. Riigivõim peab võima siin vahele segada ja määrata üldisi sihtjooni ja aluseid. Selleks on Ehitusseadusse võetud vastavad eeskirjad, millised annavad võimaluse ka selle asja korraldamiseks ja lahendamiseks. Parem nõuda kindlat korda ehituste püstitamise juures, kui pärast parandada haavu, mis saadud halvast ehitusviisist, nagu näeme seda praegu Petseri ja teiste tuleõnnetuste järele.

Asulaplaani ja asulaplaani eeskirjade väljatöötamise ja kehtimapaneku juures peab ühtlasi olema tagatud ka kinnisvaraomanike-krundiomanike huvid. Selleks on ette nähtud avalik asjade lahendamise kord ja protestide esitamise võimalus. Ühtlasi peavad kinnisvaraomanikke kaitsma eeskirjad, mis kohustavad omavalitsusi kinnisvaraomanikele kahjutasu maksma seaduses loetletud juhtudel või selle eeskirjadega või ehitustehniliste määrustega loodavate ehituslike kitsenduste eest.

Kõigi nende eeskirjade ja normide siht on tagada suuremat õiguslikku kaitset ja kindlust kui senini vahekordades, mis tekkivad asula planeerimisel ja selle plaani elluviimise järelduel.

Senise Linnaseaduse järgi oli jäetud linna-omavalitsustele määruste korraldus, millistele ehitustehnilistele nõuetele pidid vastama püstitavad ehitused. Selle tagajärjel näeme, et iga omavalitsuse piirkonnas on kehtivad oma erilised ehitustehnilised nõuded. Meie väikestes oludes ei ole see aga millegagi põhjendatud ja need määrused peaks olema täiesti ühtlased ja ühesugused. Sellepärast ongi uue Ehitusseaduse järgi vasta-

vate ehitustehniliste määruste väljaandmine jäetud Teedeministeeriumile.

Senine Ehitusseadus ei näinud ette mingisuguseid eeskirju kruntide ümberkorraldamise ega ümberplaneerimise kohta. Ehituskulude suur tõus sunnib aga otsima vahendeid nende kulude vähendamiseks, mille saavutamise üheks vahendiks on ehituskrundile otstarbeka kuju võimaldamine.

Ühtlasi tuleb võimaldada ka kapitali juurevoolu sinna, kus see vajaline, milleks on ette nähtud teatud piirkondades kruntide hoonestamise sundus ja samuti ka sobimatute ehitiste lammutamine.

Kruntide ümberplaneerimisel ei ole tegemist krundi võõrandamisega, vaid kruntide omanikele nende kruntide paremaks ära kasutamiseks võimaluste loomisega. Siin ei anta vastu mitte kahjutasu, vaid kinnisvara, välja arvatud juhud, kus tulevad tasandamise võimalikud väärtuste vahed.

Kruntide ümberplaneerimise juures tuleb arvestada sellega, et ei saa teha kruntide ümberplaneerimise algatust olemevaks ainuüksi kruntide omanikkude, veel vähem kõigi kruntide omanikkude nõusolekust, sest selle tulemuseks oleks igasuguse ümberplaneerimise võimatus. Sellepärast ei saa siin täiesti välja lülitada riigi ja omavalitsuste algatust kruntide ümberplaneerimiseks, sest see võib vajaliseks osutada avaliku huvi, nimelt teatava elamukvartaali või hooneterühma saneerimise seisukohalt, kui selleks muud vahendid puuduvad.

Kõiki küsimusi, mis seoses ümberplaneerimisega, tuleks eeskätt lahendada asjaosaliste kokkuleppel. Viimase vahendina asula saneerimise ja ehitusliku korrastamise teostamise alal tuleb kõne alla sundvõõrandamine. See on vajaline siis, kui näiteks kruntide ümberplaneerimisega ei ole loota ebatervishoiuliste ehitiste asendamist ajakohastega ja kui sobimatuks tunnustatud või lammutamist nõudvate ehitiste omanikud ei võta samal

ajal enda peale taasehituskohustust. Samuti on sundvõõrandamine paratamatu siis, kui see, kes ehitamise korral seaduse järgi on õigustatud või kohustatud nõudma naaberkrundist osa oma krundiga liitmiseks, ei saavuta naabriga kokkulepet loovutatava maa hinnas või muus tingimuses. Sundvõõrandamist ei tule muidugi võtta kui normaalset vahendit küsimuste lahendamiseks, vaid kui viimast väljapääsu seisukorrast. Nagu näitavad ka teiste maade kogemused, ei tule sundvõõrandamist nii väga tihti kasutada, vaid enamikul juhul saavutatakse ikkagi asjaosaliste vahel kokkulepe.

Uue Ehitusseaduse järgi pannakse alus uuele suunale meie ehituspoliitikas. Kuna ehituste alla on paigutatud ja paigutatakse järjekindlalt iga aasta suured kapitalid, siis peab see kapitalide paigutus sündima kindla kava ja süsteemi kohaselt. Selleks annab alused ja põhimõtted Ehitusseadus, kuna üksik-asjade korraldamine on jäetud vastavate määruste hooleks. Need määrused antakse osalt keskkohast, osalt aga omavalitsuste volikogude poolt. Nende määruste eeskirjadest on olemas aga suurel määral uue Ehitusseaduse tegelikku ellu rakendamine ja elluviimine. Sellepärast peaksid need määrused olema täpselt viimistletud ja kontrollitud.

Uus Ehitusseadus toob juure uusi ülesandeid ja kohustusi riigi- ja omavalitsusasutistele, eriti viimastele. Omavalitsustele on usaldatud suured ja laiaulatuslikud ülesanded ja nende ülesannete täitmine on seotud ka teatud kuludega.

Uuel korraldatud omavalitsused uute seaduste alusel kindlasti suudavad neid ülesandeid rahuldavalt täita. Ja sellega on olemas ka suurel määral omavalitsustest ja nende tege-laskonnast uue Ehitusseaduse elluviimine ja meie ehitustegevuse arenemine.

Juba lähemad aastad peavad näitama, kuidas selles osas elu areneb. Tuleb aga loota, et see areneb kindlasti paremuse ja edu suunas.

Vallakohtu reformimise vajadusest.

Villem Maidre.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu nõukogu viimasel koosolekul tõusetus üles vallakohtute reformimise küsimus, kusjuures mõningate sõnavõtude järele jõuti otsusele, et vallakohtute küsimus on vajalik põhjalikult läbi arutada. Selleks tehti Liidu juhatusel soovivaldis, et Liidu nõukogu järgmise

koosoleku päevakorda võetaks vallakohtute reformi küsimus, et siis saaks põhjalikult kaalumisele võtta, millised uuendused osutuksid vajalikeks sel alal teostumisele.

Kuna küsimus tuleb kindlasti lähemal ajal päevakorradele ja muutub akuutseks, siis pole ülearune, et seda ajakirjanduses enne lähe-

malt käsitada ning selgitada. See osutub otseselt vajalikuks asja põhjendatult otsustamiseks ja veel enne seda seisukohtade võtmiseks.

Vallakohtud on meil vanimad asutised. Nendest on võrsunud ka meie vallaomavalitsused. 1819 .a. Liivimaa Talurahvaseadusega asutati vallakohtud talurahvaseisuse kõigi tsiviil- ja kriminaal-asjade esimese astme kohtuasutistena, mis peale selle ajas veel halduse ülesandeid. Asjaajamine toimus suuliselt ja talurahva keeles. Peale kohtumõistmise kuulusid vallakohtule veel järgmised halduslikud ülesanded: politseilise instantsina hoolitseda kogukonnas rahu ja korra eest ning toimetada juurdlusi; teede ja piirmärkide korrashoiu eest hoolitamine, kogukonna kassa ja magasiaida valitsemine, vaeslaste ja puudustkannatajate eest hoolitsemine, kogukonna elanike nimestike pidamine ja maksude kogumine.

Umbes sellaste segaasutistena püsisid Lõuna-Eestis (end. Liivimaa osas) vallakohtud kuni 1866. a. 19. veebruari Baltimaade vallaomavalitsuste korraldamise seaduse kehtima hakkamiseni. Viimase seadusega loodi seisuslikud vallaomavalitsused ja senistelt vallakohtutelt võeti ära halduslikke ülesandeid, mis läks uutele vallavalitsustele. Sama vallaomavalitsuste seadusega asutati ka Põhja-Eestisse (end. Eestimaa kuberm.) vallakohtud Liivimaa vallakohtute kohaselt, kus senini ajasid talurahva kohtulikke asju kihelkonnakohtud mõisnikust eesistujaga ja talurahvaseisusest valitud kaasistujatega.

1889. a. 9. juuni Vallakohtute seadusega seati Balti kubermangudes vallakohtud ühtlasele alusele. Vallakohtu piirkonda määrati vald ühes mõisa territooriumiga ja talle allutati vallakogukonna liigete nõudeasjad kuni 100 rublani ja talurahvaseaduse vastavais paragrahvides loetletud kriminaal-asjad, peale selle veel talurahva päranduse, hoolekande ja adopteerimise asjad ning lepingute kuni 300 rbl. väärtuseni õigekstunnistamine. Vallakohtule ei allunud aadli soost isikud, ametnikud, kirikuteenijad, aukodanikud ja kaupmehed, samuti nõudmised kogukonna ametnike vastu ega asiõigusliku iseloomuga asjad kinnisvara suhtes.

Sellane vallakohtute kui seisusliste asutiste tegevus kestis mõningate muudatistega kuni 1918. aastani.

Vene ajutise Valitsuse dekreediga 22. juunist 1917. a. Eestimaa kubermangu administratiivse valitsemise ja kohaliku omavalitsuse korralduse kohta kaotati seisuslikud vallad ja määrati, et maaomavalitsuse allüksuseks on kõik seisusline vald, mis

Eesti Asutava Kogu poolt 9. juunil 1920 vastuvõetud Seisuste kaotamise seadusega nimetati seisuseta vallaks.

Eesti Ajut. Valitsuse dekreediga 18. novembrist 1918 Ajutiste kohtute sisseseadmise üle kaotati vallakohtud ära. Selle dekreediga teostamiseks Kohtuministri poolt 20. jaanuaril 1919 antud määrusega (ringkirjaga) jäeti vallakohtud ajutiselt tegutsema vaeslastekohtutena pärandivara hoidmise ja eestkoste ning hoolekande asjade korraldamise alal (Vallakohtuseaduse § 206—219, 242—275). Seega lakkasid vallakohtud olemast õigusmõistmise ehk kohtuasutistena, kuna kohtuliku funktsioonid läksid üle vastavatele rahukohtunikele (jaoskonnakohtunikele) ja nende ülesandeks jäid puht halduslikud asjad. Kuid neile jäi siiski kohtu nimetus ja nad kui eriasutised jäid püsima, nende koosseisu moodustamine samuti jäi peaaegu endisele alusele.

Kui valla- ja linna-vaestelastekohtud ei tegele õigusmõistmisega, vaid tegutsevad halduslike ülesannetega, siis kerkib üles küsimus, kas nad on õigustatud kandma kohtu nimetust. Et sellele küsimusele vastata, peame lähtuma nüüd Eesti positiivsest õigusest ja enne kõike põhiseaduse vastavaist sätetest.

1920. a. Põhiseaduse § 68 öeldakse, et „Õiguse mõistmist Eestis teostavad omast tegevuses rippumatud kohtud“. 1937. aasta Põhiseaduse § 112 öeldakse: „Õigusemõistmist teostavad oma tegevuses sõltumatud kohtud.“ Nagu neist põhilistest ja samalistest sätetest näha, on õigusemõistmine kohtute oluline tunnus. Riigiorgan, kes teostab õigusemõistmist, peab kandma kohtu nime. Sellest järeldub ka, et ainult sellastel asutistel on õigus kohtu nime kanda ja et riigiorganid, kes ei teosta õigusemõistmist, ei või evida kohtu nime. Muidugi ei tähenda see seda, et kohtud võivad tegeleda ainult õigusemõistmisega, ainult asjadega, mis materjaalselt kuuluvad õigusemõistmisse. Tegelikult tegelevad ja on õigustatud tegelema kohtud ka ainult formaalselt kohtule kuuluvate asjadega ehk materjaalselt nii halduse kui ka seadusandluse funktsioonidesse kuuluvate asjadega. Kuid pole mõeldav, et kohtu nime kannaks asutis, kes tegeleb ainult loomult halduslike ülesannetega ja kes kohtu ülesandeid materjaalses mõttes üldse ei teosta. Sest pidagem meeles, et nii praeguste vallakohtute kui ka linna-vaestelastekohtute ülesandeks kuulub hoolt kanda nende kodanikkude vara ja isikute eest, kes ise oma isiku või

vara huve kaitseda ei suuda, olgu alaealisuse, vaimsete või füüsiliste defektide, äraoleku, pillava eluviisi või muil seaduses ettenähtud põhjusil. Sellane ülesanne, mida valla- ja linnavaeslastekohtud teostavad eriliste hooldeajate ja eestkostjate läbi, pole loomult kohtulik funktsioon, vaid kuulub loomult haldusliku tegevuse hulka.

Neist kaalutlusist lähtudes jõuame järeldusele, et meie praegused vallakohtud ei või kanda kohtu nime, vaid neile tuleb anda teine sobiv nimi. Sest ka selles asjas on juhi-seks Põhiseadus: „Eesti riigivõimu ei saa keegi teostada muidu, kui Põhiseaduse või Põhiseaduse alusel antud seaduste põhjal.“ „Põhiseadus on vankumatuks juhteks Riigikogu ning kohtu ja valitsuse asutuste tegevuses“ (1920. a. Põhiseaduse § 3 ja 86). „Riigivõimu ei saa keegi teostada muidu kui Põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Põhiseadus on vankumatuks juhteks Vabariigi Presidendi, Riigikogu, Vabariigi Valitsuse ja kohtute tegevuses“ (1937. a. Põhiseaduse § 3).

Kuigi vallakohus kui kohus on juba 20 aastat kaotatud ja see kogu Eesti omariikluse ajal pole tegutsenud, on siiski leidunud selle asutise ellukutsumise pooldajaid. Vallakohust on mõnelt poolt taevani tõstetud ja teisalt jälle ainult muuseumi esemeks kõlbavaks tunnistatud.

Nii kirjutab endine vallakohtu kirjutaja J. Zimmermann „Maaomavalitsuses“ nr. 2 — 1933. a.: „Olgu kuidas on, aga vallakohtud... on ja jäävad maarahva omakohtu ideaaliks...“ (minu sõrendus — V. M.) Ja Heino Melesk lisab siia juurde, et „Ametkohtuniku vastu ei ole kodanikul kunagi sarnast usaldust, kui rahva poolt valitud kohtuniku vastu. Vallakohtu suureks ülesandeks jääb rahva psühholoogia ümberkujundamine vastavalt õigluse põhimõtetele; see on ülesanne, millega ametkohtud kunagi ei saaks hakkama.“ Ja sellepärast siis arvab H. Melesk, et „Kabineti mehed võivad küll olla teisel arvamusel, kuid elu surub vallakohtud ise läbi ja lõppude-lõpuks tuleb sellega kui paratamatusega leppida“ (vt. „Maaomavalitsus“ nr. 2 — 1932. a.).

Kuid vallakohtu taaselustamine leiab tüliseid vastaseid. Nii kirjutab vandeadv. K. Grau „Õiguses“ nr. 9 — 1932: „Igal ajal on oma aeg ja iga. Vallakohus oli tol ajal, kui meie maa ja rahvas võõra ikke all ägas, meile kõigile rahvuslikult mõtlejaile kallid nimelt seepärast, et see oli meie rahva oma kohus, omad inimesed olid siin õigust mõistmas ja oma emakeeles asjaajamine,

mis kõigile arusaadav, mõistetav ning kättesaadav... Eesti rahva iseseisvuse väljakulutamise ja talupojaseisuse kaotamisega kadusid äsjamainitud põhjused ja tarvidus vallakohtute, kui seisuslikkude kohtute järele. Vallakohtud... surid laugana ühes talurahvaseisusega oma loomulikku surma... Ehtigem selle hauda!“ Olles vallakohtutele matusekõne pidanud ja lilledki kalmukünkale pannud, lisab V õigusteadlaste päeval K. Grau vallakohtute kohta veel juurde: „On asju, mis kallid on muuseumile, mitte aga kohased ei ole iga päev edasirühkivale elule“ (vt. „Õigus“ nr. 7 — 1926. a.). Ainult J. Jans püüab õigustada vallakohtute ellukutsumist, kuid ka temal puudub selleks kava. Isegi Riigikohtu esimees K. Parts, kes küll kaitses endiste vallakohtute tegevust, ütleb, et „mis puutub vallakohtu ellukutsumisse, siis ei peaks vajadust olema (vt. „Õigus“ nr. 7 — 1926). Huvitav selles asjas on ka K. Parts'i referaat juba I Õigusteadl. päeval 1922. a. Refereerides Hoolekande kohtust, ütleb ta muu seas järgmist: „Kui praegustes oludes kõrvale jätta küsimus, kas mitte hoolekande korraldust üldse omavalitsuse ehk administratiivvõimkonda üle anda ja seda muiduse avaliku hoolekandega, noorsoo hoolekandega jne. ühendada, mis ju ka mõeldav oleks, siis paistavad mulle kõige sündsamad olevat hoolekandeesju lahendamata — vallakohtud... Kuid kui väga soovitavaks ma ka ei loe rahva osavõtmise kohtumõistmisest lihtsamates asjades ja kui väga ma ka uuendatud alusel rahva ehk vallakohtute ellukutsumise poolt ei ole, ei tee mina siiski praegu vastavat ettepanekut, kuna mitmel pool vallakohtute vastu opositsioon ja umbusaldus edasi kestab... Ainuüksi hoolekandeesjade pärast vallakohtuid elustada või olemasolevatel elu sees hoida, on minu arvamise järele üleliigne jõukulutust“ (vt. „Õigus“ 1922. a., lk. 244 ja 245).

Kui palju läheb meil vallakohtute ülalpidamine maksma? K. Grau kalkulationsioonide järgi *) teeb see üle riigi kulused 162.000 krooni aastas. K. Partsi arvatluse järgi **) läheb vallakohtute ülalpidamiseks kulused aastas 133.200 krooni ja ta arvab, et see on küllalt kohutav-suur ja millist ei tohiks rahvas enesele peale kanda tahta ega tohiks te-

*) „Õigus“ nr. 9 — 1932, lk. 409 — K. Grau: Kas vallakohtud uuesti ellu kutsuda?

**) „Õigus“ nr. 9 — 1932, lk. 417 — K. Parts: Märkus K. Grau eelmise artikli kohta ühes vastuse ettepanekuga.

male peale panna. Need arvatavad kulusummad pole kooskõlas tegelikkusega. Täpsemaid andmeid ses asjas saame vallaomavalitsuste eelarvete täitmise aruannete üldkokkuvõttest. Selle järele on 1937/38. aastal vallaomavalitsustel olnud kulud sotsiaaladministratsioonide (ptk. III) üle riigi 72.539,43 krooni ***).

Kuna selle kulupeatüki all arvestatakse peale vallakohtute veel mõningaid muid väiksemaid kulusid, siis seisame tõele kaunis lähedal, kui arvame vallakohtute ülalpidamise üleriiklikseks kulusummaks 70.000 krooni. Seegi summa on üsna suur, kuigi mitte kohutav.

Jääb veel vaadelda valdade hoolduskohutuid kodanike seisukohalt. Maaomavalitsuste Liidu nõukogu viimasel koosolekul tõsteti vallakohtute reformimise vajadus üles just kodanike seisukohalt. Toodi ette, et praegune olukord, kus vallakohus evib omaette administratsiooni, esimehe ja liikmed, teeb sellega läbikäimise keeruliseks ning raskeks. Sest vallakohtu istungeid peetakse asjade vähesuse tõttu harva ja sellepärast pole kodanikel kerge saada vallakohtult igasuguseid tunnistusi ja muid dokumente. Tegelikult peab praegu alati ühes asjas kaks korda käima vallamajas: esimene kord esined kohtu kirjutajale (vallasekretärile) oma sooviga ja siis teine kord pead minema vastuse järele. Kui vallakohtu esimeheks oleks vallavanem — nagu linna-vaeslastekohtutes linnapea —, siis oleks võimalik igal vallavalitsuse talituspäeval ajada ka vallakohtusse puutuvaid asju. See kergendaks asjaajamist kodanikel kui ka looks ühtlast korda vallaasutistes. Ei leidu ju ühtki põhjust asuda seisukohale, et vallavanem ei või olla ühtlasi valla hoolduskohtu esimees. Kuna vallavanem ajab kõik muu valla halduslikud asjad, siis pole põhjust arvata, et ta ei saa teostada praeguse vallakohtu halduslikke ülesandeid või olla valla hoolduskohtu esimees.

Nüüd asudes tegema kokkuvõtet arutlustest ja selles avaldatud seisukohtadest ning mõtetest, — leiame:

1. Vallakohtud võtasisid kuni Eesti iseseisvumiseni talurahvaseisuse alamkohtutena, kus asjaajamine toimus rahva oma keeles ja valitud kohtu koosseisus. Vallakohtute vääratus Eesti rahva silmis seisis peamiselt selles, et kohus oli omakeelne ja lähedane.

2. Eesti iseseisvumisega, seisuste kaotamisega ja kõikide kohtute muutmiselega rahva-keelseks, kadus ka vallakohtutel alus. Jäi veel paremus, et nad olid rahvale lähedased. Jaoskonnakohtute arvu suurenemisega ja kohtute kohapeale väljasõitudega on kaotatud ka see põhjendus vallakohtute järele.

3. Et rahva seas valitseks ametkohtunike vastu umbusaldus, vallakohtunike vastu suurem usaldus ja et ilma vastava ettevalmistuseta ning õigusteadusliku hariduseta vallakohtunikud oleksid suutelised või parema kui ametkohtunikud rahva psühholoogia kujundamiseks vastavalt õigluse põhimõtetele, — pole millegagi põhjendatud ja osuüüb tühisõnaliseks.

4. Vallakohtute kui kohtute taaselustamine on jäänud teostamata ja kainelt asjale vaadates osutub, et ka jääb teostamata. Vallakohtud on muutunud juba 20 aasta eest ajaloo subjektist ajaloo objektiks. Vaidlused selles asjas võime arvata lõppenuks. Elu on siiski käinud teist rada, kui mõned vallakohtu pooldajad omal ajal arvasid. Riigihoidja poolt 6. aprillil 1938 dekreedina antud Kohtute seadustik (RT 1938, 36, 321) on lõplikult lahendanud meie kohtute korralduse. Selle seadustiku § 1-ga määratakse kindlaks, millised kohtud teostavad kohtuvõimu, järgmiselt: Kohtuvõimu teostavad jaoskonnakohtud, kohtu-uurijad, ringkonnakohtud, Kohtukoda ja Riigikohus.

5. Vallakohtute (ka linna-vaeslastekohtute) ülesandeks on korraldada halduslikke asju. Nende asutuste kohta kohtu nime tarvitamine on vää, mis olenenud vaid vanadest seadustest, mis aga vajavad kõige lähemal ajal kogu hooldusasjade ümberkorraldamisega uuendamist ja ümberseadmist.

6. Vallakohtute ülalpidamine nõuab 70.000 krooni kulu. Selle kulu kandmine pole millegagi õigustatud ja osutub seega liigseks või asjatuks.

7. Kuni hooldusasjade korralduse ümberkorraldamiseni, kui see võtab pikemat aega, tuleb erinovelliga muuta kehtivat vallakohtuseadust nii, et vallakohtu esimeheks on vallavanem, kes on kodanikele koos vallakohtu kirjutajaga (vallasekretäriga) alati kättesaadavad ja seega hõlbustavad asjaajamist. Edaspidiseks sihiks jääb hooldusasjade viimine vallavalitsuste korraldamise alla. See oleks aja- ja oludekohane lahendus ja säästaks liigselt vallakohtute ülalpidamisele kulutatavad summad.

***), „Maaomavalitsus“ nr. 4 — 1939.

Ametlikkude kirjade registreerimisest.

Iseseisvuse algaastail tarvitati meie ametiasutistes kirjade registreerimiseks üldiselt lauajuhendeid, nagu need olid välja kujunenud vene ajal. Lauajuhendite kõrval tuli pida veel kirjade kontrollraamatuid ja postiraamatuid. See registreerimise viis oli põhjalik ja ülevaatlik, kuid nõudis rohkesti tööd ja aega. Kirjutusmasinate tarvituselevõtmisega avanes kerge võimalus jätta kõigest väljaminevaist kirjadest täpsed ära kirjad, millest võimalust hakati igalpool kasutama. Sellega jäi kirjade sisu märkimine lauajuhenditesse ülearuseks, tegelik vajadus lauajuhendite pidamiseks kadus ja sellest koormavast tööst püüti vabaneda kirjade registreerimise korra lihtsustamisega.

Maamavalitsustes on kirjade registreerimise korda lihtsustatud igalpool. Vallavalitsuste kirjade registreerimise alal on maavalitsuste poolt antud kindlaid juhiseid, millega kirjade registreerimise kord vallavalitsustes maakondade viisi on ühtlustatud. Maavalitsuste suhtes seni on puudunud keskvalitsuse ühtlustavadeeskirjad ja iga maavalitsus on sellel alal kujundanud korra oma äranägemise järgi. Kuna ühenduses muude ühtlustavate korraldustega maavalitsuste kantseleitöö alal (arhiivi põhikord, kantseleitöökirjade normaalmistust) on lähemas tulevikus oodata ka maavalitsuste kirjade regist-

reerimiseks ühtlase korra kehtimapanemist, mille juures loomulikult tuleb arvestada seniseid kogemusi, — oleks soovitatav saada ülevaadet kirjade registreerimise korra kujunemisest üksikutes maavalitsustes ja vastavaid hinnanguid tegeliku töö seisukohalt.

Käesolevate ridadega püüan anda ülevaate kirjade registreerimise korrast Harju Maavalitsuses, kus lauajuhendid kaotati üle 8 aasta tagasi ja sellest ajast alates on muutmata tarvitusel olnud võrdlemisi väga lihtne ja vähest ajakulu nõudev registreerimine. Kirjade käik ja registreerimine sünnib siin alljärgnevalt.

Sissetulevad kirjad.

Postilt tulevate kirjade ümbrikud avatakse kohe nende saamisel maavalitsuse sekretariaadis, igale kirjale (saatekirjadeta eridokumntide puhul — kirjaümbrikule või selleks lisatavale paberilehele) lüüakse tempel kirja saamise kuupäevaga, kirjad jaotatakse sellekohase erimapi vahele maavalitsuse osakondade järgi, kuhu need kuuluvad, ja kantakse, võimalikult liigitatult osakondade viisi, s a a d u d k i r j a d e r e g i s t r i s s e. See register on ühine kogu asutise jaoks ja asendab omaaegset kirjade kontrollraamatut. Registri vorm on järgmine:

Number järjekorras	Kellelt kiri saadud	Saadud kirja		Missugusele osakonnale määratud	Vastuvõtja allkiri
		kuupäev	number		
(Lüüakse numeratoriga pärast sissekandeid)	(Registreerimise kuupäev märgitakse igapäevase pealkirjana)				(Antakse vastavas osakonnas)

Registreeritud kirjad antakse edasi osakondadesse allkirjade vastu. Enne edasiandmist tutvunevad saadud postiga maavanem ja maavalitsuse sekretär. Kõik see kokku nõuab aega, olenevalt sissetulnud kirjade hulgast, 1—2 tundi päevas. Osakondades võetakse saadud kirjad kohe täitmisele. Lauajuhendite pidamise ajal läksid kirjad vahepeal veel osakondade registraatorite kätte, kellelt kirjade sisukohane registreerimine nõudis aega igalt mitu tundi ja kes harilikult selle töö pidid jätma järgmiseks päevaks, sest sissetulnud posti saamise ajaks

osakondade registraatorid olid juba raken-
dunud väljamineva posti sisulisele registreerimisele, mis oli samuti aeganõudev töö.

Kirjad, mis tuuakse asjaomaste isikute poolt otseteed vastavasse osakonda, võivad saadud kirjade registrisse üldse märkimata jääda; seesugusel korral neile kirjadele märgitakse saamise aeg kirja vastuvõtja poolt. Kuid ka seesuguseid kirju pole raske lasta registreerida üldises registris, kui seda vajatakse statistika mõttes. Muud vajadust seesuguste kirjade registreerimiseks ei ole, nagu on tõendanud kogemused.

Kirjad, mille ümbrikutel on märkus „salajane“ või „isiklik“, jäävad registreerimisel erandina avamata. Need kirjad registreeritakse ümbrikutel olevate märkuste järgi ja antakse kohe allkirjade vastu edasi: salajased — maavalitsuse sekretärile, kes neile kirjadele peab eriregistrit, isiklikud — vasta-vaile ametiisikutele. Nimelised kirjad loetakse erakirjadeks ega kuulu üldse registreerimisele.

Väljaminevad kirjad.

Väljaminevate kirjade registreerimiseks on igas osakonnas väljaläinud kirjade register, milles märgitakse: 1) kirja saatmise kuupäev, 2) järjenumbr, 3) kellele kiri adresseeritud, 4) vastuvõtja allkiri ja vajaduse korral muud märkusi (näit. toimiku number, kuhu on paigutatud kirja ära kiri). Selleks registriks sobib harilik postiraamat, mis on müügil kauplustes. Register on osakondades ühtlasi postiraamatuks.

Igast väljaminevast kirjast jäetakse ära kiri. Kui väljaminevaks kirjaks on resolutsioon või edasisaatmise pealkiri saadud kirjavahetusel, siis märgitakse resolutsiooni või saatekirja ära kirjal lühidalt ka selle kirja või kirjavahetuse sisu, mis resolutsiooniga või pealkirjaga välja saadetakse.

Iga osakonna kirjadel on omaette numbritejärjekord. Kui kiri saadetakse osakonnast

maavalitsuse (mitte osakonna) nimel, siis lisatakse kirja järjenumbrile eraldusmärgina vastav täht: adm. osakonnas A, harid. osak. H jne.

Väljaminevad kirjad, mis ei ole välja antud või kätte toimetatud otseteed osakonnast, tuuakse postile saatmiseks sekretariaati vähemalt üks tund enne töö lõppu. Sekretariaadis liigitatakse kogu asutise väljaminev post enne väljasaatmist adressaatide järgi, et vältida mitme ümbriku saatmist ühele ja samale adressaadile. Postile antakse kõik asutise kirjad ühise postiraamatu kaudu.

Kirjavahetuse korraldamine.

Et alati oleks selge ülevaade igas üksikus asjas tekkinud kirjavahetusest, koondatakse saadud kirjad ja neile saadetud vastused kronoloogilises järjekorras igas küsimuses ühte — väiksemad kirjavahetused kantseliklembriiga või muul viisil seotult — suuremad kaante vahele eriahtideks ömmeldult — ja hoitakse täitmiseleolevate kirjade hulgas, kuni asi on lõplikult lahendatud. Toimikutesse paigutatakse kirjavahetused nende lõpetamise kuupäevade järjekorras.

Hinnanguna lihtsustatud registreerimisviisi kohta võib kindlalt ütelda, et see on osutunud kõigiti rahuldavaks. Lihtsustatud registreerimine mingeid arusaamusi ega halbusi pole toonud, küll aga väga suure kokkuhoiu ajakulus. **K. P—r.**

Lasteabiraha maksmisest vallaomavalitsuste teenijaile.

A. Ruus.

Vallaseaduse § 96 (RT 1938, 37, 336) põhjal toimus lasteabiraha maksmine vallaomavalitsuste teenijaile kuni 1. aprillini 1939 vallaomavalitsuste poolt.

Mõnedes, eriti väiksemates valdades, lasteabiraha maksmine tekitas raskusi, suurendas erakordselt vallaomavalitsuse kulusid ja selle tõttu mõned vallavalitsused kaalusid isegi küsimust, kuidas rohkearvulise lastega teenijaist vabaneda. Teised jälle alandasid ametnike põhipalgad (kellel need normeermata) nii madalale, et tihtigi lasteabiraha suurelt ületas põhipalga. Sääraselt talitamine on igal juhul väär ja seaduse õigest mõttest kõrvalehüümine, ega saa olla ka sellepärast lubatav. Nagu juba eelpool nimetatud, tekkis eriti väiksematel valdadel päris tõsiseid raskusi VS § 96 rakendamisel. Nii moodustas lasteabiraha 1938/39 eelarveaastal ühe Harjumaa vallaomavalitsuse eelarve

korralistest kuludest isegi 8,93%, kuna keskmine % samas maakonnas ulatas vaevalt 2-ni. Oli ka valdu, kus üldse lasteabiraha maksta ei tulnud.

Eeltoodud puudusi vältida Vallaseaduse § 96 (RT 1939, 17, 114), mis lõi hoopis uue olukorra. Nüüd ei maksa mitte iga vald oma teenijaile ise lasteabiraha, vaid maksmine toimub alates 1. apr. 1939 maavalitsuse juures asuvast lasteabiraha fondist. See fond moodustub summadest, mis vallaomavalitsused igal aastal eelarvekorras selleks otstarbeks maksavad maavalitsuse poolt määratud protsendi suuruses eelarve korralistest tuludest.

Lasteabiraha fondi valitsemise ja fondi summadest abiraha maksmise lähema korra määrab vastav maavolikogu.

Et asja ühtlustada üleriigilises ulatuses, andis Siseministeeriumi Omavalitsuste Tali-

tus 2. märtsil 1938 ringkirjaga nr. 1373 maavalitsustele lähemad juhtnöörid selle kohta, missuguseid eeskirju peaks üldjoontes see kord sisaldama.

Vastavalt sellele ringkirjale ongi iga maavolikogu poolt vastu võetud oma maakonna Vallaomavalitsuste Teenijate Lasteabiraha Fondi valitsemise ja fondi summadest abiraha maksmise kord. Välja arvatud mõned väikesed erinevused, mis redaktsioonilist laadi, kehtib praegu üle riigi peaaegu ühtlane kord sellel alal.

Selle korra kohaselt Vallaomavalitsuste Teenijate Lasteabiraha Fond seisab maavalitsuse valitsemisel. Maavalitsuse arveramatuis avatakse fondile eriarve, kus arvestatakse kõik fondi rahalised läbikäigud. Fondi summad hoitakse pangas fondi nimelisel eriarvel.

Fondi eelarve koostab maavalitsus ja selle kinnitab maavolikogu ühel ajal maavalitsuse üldise eelarve vastuvõtmisega. Samuti sünnib aruande koostamine ja kinnitamine.

Eelarve koostamisel maavalitsus arvutab ka protsendi, mille suuruses vallaomavalitsustel tuleb võtta eelarvesse summa lasteabiraha fondi heaks. See protsent teatatakse vallaomavalitsustele hiljemalt eelneva eelarveaasta 1. veebruariks.

Harilikus olukorras on enam-vähem kindlasti teada igal aastal fondist väljamaksmisele kuuluvad summad. Samuti on võimalik kaunis täpselt kalkuleerida fondi tulusid, arvestades eelneva aasta eelarveid. Käesoleval eelarveaastal tuli aga maavalitsustel eelarve koostamisel arvestada ainult umbkaudsete andmetega, sest seniste valdade kaotamise ja uute valdade asutamise tõttu ei saanud enam kuigi palju arvestada eelneva aasta eelarveid. Samuti tuli valdade reformi teostamise tõttu ametnikkude koosseisudes käesoleval aastal palju muudatusi. Selle järeldusel ongi vallaomavalitsuste poolt lasteabiraha fondi makstav % maakondades paratamatult õige umbkaudne ja erinev, ulatudes 1,4 kuni 3. Loodetavasti järgnevatel aastatel see % määr enam-vähem ühtlustub üle riigi.

Maavalitsuse poolt kindlaksmääratud protsendi ulatuses iga vallaomavalitsuste eelarvesse lasteabiraha fondi maksmiseks määratud summa antakse maavalitsustele üle 3 korda aastas ühesuurustes osades, aprilli-, augusti- ja detsembrikuus.

Käesoleval aastal vallaomavalitsuste eelarved võeti vastu alles aprillikuus, sellepärast ei olnud võimalik eeltähendatud nõuet täpselt täita, vaid 1939/40. a. eelarvetes fondi maksmiseks ettenähtud summade esi-

mese osa maksavad vallaomavalitsused maavalitsustele hiljemalt ühe kuu jooksul peale vallaomavalitsuse eelarve kinnitamist. Selletõttu hakatakse ka käesoleval aastal lasteabiraha maksma hiljem, kusjuures 1. apr. 1939 kuni väljamaksu ajani saadajäänud summad tasutakse tagantjäreli.

Lasteabiraha saamiseks peavad vallaomavalitsuste teenijad esitama sooviavaldused, Riigiteenijate lasteabiraha seaduses (RT 1936, 93, 735) ettenähtud alustel ja korras, vastavale vallaomavalitsusele ühes samas seaduses ettenähtud dokumentidega ja andmetega. Vallaomavalitsused saavad sooviavaldused ja nende lisad edasi maavalitsusele ühes muude maavalitsuse poolt vajalikukspeetavate andmetega.

Avaldus peab sisaldama Riigiteenijate lasteabiraha seadus § 4 tähendatud andmeid, nimelt: 1) palgasaaaja ametinimetuse, nime ja perekonnanime, sündimisaja, 2) kas palgasaaaja abikaasa on ka sarnases teenistuses, mis võimaldab lasteabiraha saamist, jaataval korral tähendatakse ka tema ametikoha nimetus ja palgamäär, 3) laste nimed ja perekonnanimed, nende sündimisaja ja suguluse palgasaaajaga. Eraldi tähendatakse lapsed, kelle jaoks abiraha taotletakse. Lasteabiraha taotlemisel tuleb silmas pidada, et lasteabiraha maksetakse vallaomavalitsuse nimetavaile teenijaile nende seaduslikult, adopteeritud ja teise abikaasa esimesest abielust sündinud lastelt (naisteinijaile ka val-laslastelt), kes alla 18 a. vanad. Laste töövõimetuse korral maksetakse lasteabiraha vanuse peale vaatamata. Töövõimetuks loetakse need lapsed, kes töövõimetest kaotanud 75%. Adopteeritud lastelt maksetakse lasteabiraha ainult siis, kui need on taotleja ülalpidamisel.

Palgasaaajate teenistuse asukohad lasteabiraha suuruse suhtes jaotab Riigiteenijate lasteabiraha seadus kolme rajooni. Vallaomavalitsuste teenijate suhtes tuleb arvesse ainult II rajoon, mille moodustab kogu vabariigi maa-ala, väljaarvatud Tallinna ja Nõmme linnad, mis kuuluvad I rajooni. Selles II rajoonis maksetakse igale palgasaaajale, arvestades palgasaaaja üldist laste arvu, lasteabiraha: 1—2 lapse pealt à kr. 7,5 kuus, 3—4 lapse pealt à 9 kr. kuus ja 5 ja rohkem lapse pealt à 11 kr. kuus.

Paljud vallaomavalitsused, talitades endise korra järele, lasteabiraha maksmiseks normide arvutamisel ei arvestanud seda, et normide kindlaksmääramisel on aluseks üldine elusolevate laste arv, kuigi elusolevatest lastest lasteabirahaõiguslikke võib olla vaid osa

neist. Nii maksetakse ametnikule, kellel on 8 last, neist kaks alla 18 a. vanad, lasteabiraha 22 kr. kuus, mitte 15 kr.

Kuna seadus ei tee vahet abikaasa eelmistest ega viimastest abieludest sündinud laste vahel, siis nii lasteabiraha maksmisel, kui ka üldise laste arvu kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta kõik abikaasa eelmistest abieludest sündinud lapsed, olgu need siis abiraha taotleja ülalpidamisel või mitte. Erandiks on juhused, kui abikaasa eelmisest abielust sündinud lapsed on kohtuotsusega määratud eelmise abikaasa juurde ja see nende pealt lasteabiraha saab.

Avaldusele tuleb lisada juurde Riigiteenijate lasteabiraha seaduse § 5 tähendatud dokumendid.

Laste sugulust palgasaajaga ja laste vanust tõendab perekonnaseisutunnistus vorm nr. 8. Samuti leiduvad seal andmed adoptiivlaste vanuse kohta.

Laste töövõimetust tõendava tunnistuse hankimisel tuleb arvestada Riigiteenijate lasteabiraha seaduse käsitamise juhtnööride § 6 (RT 1937, 73, 616) eeskirju. Selle § nõudeist tuleb teha erand ja nimelt jätta igal juhul ära politsei tunnistus adoptiivlaste ülalpidamise kohta, sest avaldus antakse ju sisse vallavalitsusele ja vallavalitsus loomulikult oma ametniku seisukorra suhtes peab olema vähemalt sama teadlik kui politseigi. Praktiliselt on sobivamaks mooduseks, et iga vallavalitsus täidab peale avalduse esitamist iga lasteabiraha taotleja kohta eraldi kontrolllehe, mis peaks sisaldama kõiki neid andmeid, mis kuidagi vajalikuks osutuvad lasteabiraha määramiseks või lasteabiraha normi suuruse otsustamisel. Igal juhul ei selgu juurdelisatud tunnistustest kõiki tarvilikke asjaolusid. (Näiteks ei sisalda perekonnaseisutunnistus vorm nr. 8 mõningal juhul täielikke andmeid elusolevate laste kohta.) Kontrolllehes toodud andmed tõestatakse vallavanema ja vallasekretäri poolt.

Lasteabiraha taotlemise avalduste vastuvõtmisel tuleks vallavalitsustel silmas pidada järgnevat asjaolusid. Kui lapse vanemad elavad lahus või on lahutatud, siis maksetakse lasteabiraha sellele vanemale, kelle juures lapsed elavad. Ei ole tähtis, kas see vanem on või mitte riigi-, omavalitsuse- jne. teenistuses. Kuni vastava nõude esitamiseni selle vanema poolt, kelle juures lapsed elavad, maksetakse lasteabiraha selle vanemale, kes oleks siis õigustatud lasteabiraha saama, kui vanemad ei oleks lahutatud või ei elaks lahus.

Kui lasteabirahaõigusliku lapse mõlemad

vanemad on teenistuses, mis võimaldab neil lasteabiraha maksmist Riigiteenijate lasteabiraha seaduse alusel, siis maksetakse lasteabiraha sellele, kes saab suuremat palka. Ühesuuruse palga saamisel aga lapse isale. Kui üks lapsevanematest on erateenistuses ja kuigi tema laste ülalpidamiseks kulutab suuremaid summasid kui teine ja saab kõrgemat palka, ei takista see vallaomavalitsuse teenistuses olevale lapsevanemale lasteabiraha maksmist ja tema sooviavaldus lasteabiraha saamiseks tuleb vallavalitsusel vastu võtta ning talitada harilikus korras. Ka maksetakse lasteabiraha neilt lastelt, kes saavad pensioni ühe vanema pensioniõigusliku teenistuse eest.

Kõiki eeltoodud asjaolusid tuleb arvestada vallavalitsustel lasteabiraha saamise avalduste vastuvõtmisel ja kontrolllehe täitmisel.

Kui avaldused on vastu võetud ja kontrolllehega varustatult maavalitsusele edasi saadetud, otsustab maavalitsus iga üksiku teenija kohta eraldi lasteabiraha saamise õiguse küsimuse. See nõue, mis on vist küll iga maakonna Vallaomavalitsuste Teenijate Lasteabiraha Fondi valitsemise ja fondi summadest abiraha maksmise korda sisse võetud, tundub ülearusena, sest Maakonnaseaduse § 89 (RT 1938, 43, 405) näeb ette maavalitsuse kompetentsi ja selle § normidest, samuti Vallaseaduse § 96 eeskirjadest ei järeldu, et siin maavalitsus peaks konkreetselt iga üksikjuhu kohta seisukoha võtma. Loomulikult oleks vast, kui selles maavalitsuse osakonnas, kuhu lasteabiraha fondi asjaajamine on koondatud, iga lasteabiraha taotleja kohta lasteabiraha summa lihtsalt välja arvutatakse ja vastavale vallavalitsusele teatatakse kui palju igale ametnikule lasteabiraha tuleb maksta. Muudatused lasteabiraha maksmises teatatakse kohe peale muudatust tõendavate dokumentide saabumist ja kontrollimist. Sarnane kord oleks lihtsam ja paenduvam.

Vallavalitsuste kaudu väljamaksmisele kuuluva summa maavalitsus saadab vastavale vallavalitsusele iga kuu 20. kuupäevaks. Lasteabiraha summad arvestatakse vallavalitsustes edasiantavate summade arvel. Raha makstakse välja lasteabiraha saajatele vastavalt koostatud arvelehe järgi, mille tõestatud ärakiri saadetakse iga järgneva kuu 5 päevaks maavalitsusele.

Ka sellest Siseministeeriumi nõudest peaks erandi tegema järgneval põhjusel. Vallaomavalitsuse arvepidamise määruse § 16 II lõike põhjal vallaomavalitsuse väljaminekute tõen-

duseks on raha ja objektide saajate vastuvõtukiitused, arved, allkirjad ja teadaanded. Ära kirjade jätmise väljamineku tõendusdokumendiks ei ole kooskõlas nimetatud määrusega, sellepärast oleks õigem jätta arvelehest teisend vallavalitsusse (analoogiliselt õppejõudude palgalehele).

Käesolevas kirjutises käsitatud küsimused

ei ole ainukesed, mida tuleb lahendada Vallaseaduse § 96 rakendamisel. Loodud olukord on uus ja vajab kohanemist, kuigi üldiselt midagi erilist ei tohiks esile kerkida.

Lõpuks jääb vaid soovida, et järgmisena pöörataks tähelepanu ka vallaomavalitsuste teenijaile teenistusvanuse tasu maksmisele.

Omavalitsustegelasi.

HANS NURK 50-AASTANE.

15. juunil sai tuntud omavalitsuse ja seltskonnategelane Hans Nurk 50-aastaseks. H. Nurk sündis Tarvastu vallas, Viljandimaal põllumehe pojana. Peale üldhariduse saamist H. Nurk õppis õigusteadust Kohtuministeeriumi poolt 1920—1921 kohtutegelaste ettevalmistamiseks korraldatud õigusteadlikkudel kursustel. Oma teadmiste täiendamiseks ta tegi 1923. a. õppereisi Saksa- maale, Šveitsi, Itaaliasse, Austriasse ja teistesse riikidesse. H. Nurk oli: vallasekretäri abiks Tarvastus, Vana-Antslas ja Taeveres 1910—1914; Vallasekretäriks Hallingas 1914—1919; Eesti Asutava Kogu liikmeks 1919—1920 ja seal ühtlasi Omavalitsuse ja Seadusandliku Komisjoni liikmeks ning sekretäriks; Viru Maakonnaõukogu ja Maakonnaavalitsuse liikmeks 1921—1923 Administratiiv- ja Tervishoiuosakonna juhatajana ning Rakvere Hoolekandekohtu liikmeks

1921—1924; vallasekretäride kursustel lektoriks 1921 ja 1922 ning Riigikontrolli arhiivi juhataja 1922—1927. a. Alates 1927. a. on jubilar ametis Tallinna Linna Trammi osakonnas.

Oma otsekoheste teenistuskohuste täitmise kõrval on Hans Nurk energiliselt osavõtnud paljude kultuuriliste, majanduslike ja kutseorganisatsioonide tööst, olles neis juhtivatel kohtadel, kus tema tööjõudu on kõrgelt hinnatud. Nii oli ta: Eesti Vallasekretäride Seltsi asutaja ja Seltsi esimees 1919—1928, abiesimees ja sekretär 1928—1938; Riigiteenijate Keskliidu asutaja ja juhatuse liige-sekretär 1919—1929; Riigi- ja omavalitsusteenijate pensioni peakomisjoni liige 1925—1929; Eesti Omavalitsusteenijate Liidu juhatuse liige 1931 alates, olles osalt seal abiesimees; Eesti Maakondade Liidu asutaja 1921 ja Liidu juhatuse liige 1921—1922; Tallinna Linnateenijate Hoiu-Laenukassa asutaja ja juhatuse esimees ning asjaajaja-direktor 1927. a. alates; Tallinna Linnaametnike Ühingu juhatuse liige 1931. a. alates, olles osalt esimees ja abiesimees; Niimede Eestistamise Liidu asutaja ja juhatuse liige 1934. a. alates; Tallinna Maja- ja Kruntdiomanike Seltsi juhatuse liige 1934. a. alates.

Juubilar on osa võtnud ka ajakirjanduse tööst, teinud kaastööd mitmesuguste küsimuste kohta mitmetele ajalehtedele ja ajakirjadele, nagu: Vaba Maa, Uus Eesti, Päevaleht, Põhja Kodu, Sotsiaaldemokraat, Maaomavalitsus jne.

Oma tegevuses on juubilar alati olnud sõbralik ja vastutulelik kõikide vastu, kes temaga on kokku puutunud.

H. Nurk on omavalitsus- ja seltskonnategelasena alati töötanud rahvavalitsusliku korra ja omariikluse kasuks esimestes ridades. Tema 50-aastase sünnipäeva puhul omavalitsus- ja seltskonnategelased soovivad temale palju õnne ja jõudu edasitöötamiseks ühiskonna arendamiseks ja heakäekäiguks.

Küsimusi ja vastuseid.

Küsimus nr. 22. Vaimuhaige vara pärimisest. Kohtu korras vaimuhaigeks tunnistatud isikut olakse nõus võtma surmani ülespidamisele, kui ülalpidaja saaks omale pärast vaimuhaige surma tema varanduse 3,5 hektaari maad. Kuna vaimuhaige testamenti teha ei saa, siis kuidas saaks tema varanduse pärimist kindlustada tema ülalpidajale? Kui vallavalitsus vaimuhaigete, langetõbiste ja nõdramoistustliste hoolekande korraldamise määruse § 4 põhjal varanduse oma valitsemisele võtab, kas ta siis võib seda varandust vaimuhaige ülalpidajale ülalpidamise tasuks lubada ja kui võib, kas selleks siis ka volikogu otsus on vajalik?

Vastus: Maa on kinnisvara. Maa kellegile lubamine ja kindlustamine tähendab kinnisvara võõrandamist. Vallaomavalitsuse omanduses olevate kinnisvarade võõrandamise otsustamine kuulub vallavolikogu võimkonda Vallaseaduse (RT 1937, 32, 310) § 25 p. 8 alusel. Võõrandada võib ja teise omanduseks kindlustada saab neid kinnisvarasid, mis on võõrandaja omanduses. Vallavalitsuse poolt oma valitsemisele võetud vaimuhaige kinnisvara jääb edasi vaimuhaige omanduseks. Vallaomavalitsus ei saa selle kinnisvara pärimist ega omandamist kindlustada ei enesele ega kellegile teisele.

Nii Hoolekande seaduse (RT 1925, 120/121, 80, 1937, 18, 144) § 26 ja 124 esimese osa kui ka Vaimuhaigetele, langetõbistele ja nõdramoistustistele hoolekande korraldamise määruse (RT 1937, 79, 652) § 4 õigustavad omavalitsust võtma oma valitsemisele abitarvitaja varad ja korraldama abistamist tema varade tulu ja muude sissetulekute arvel, kui tal neid on, mitte aga võõrandama vaimuhaige varasid. Kui abitarvitaja enda varade tulud ja sissetulekud ei ulatu tema abistamiseks täiel määral, vaid võimaldavad seda ainult osaliselt, siis Hoolekande seaduse § 124 esimese lõike teise osa ja mainitud määruse § 7 järgi jääb puuduv osa riigi ja omavalitsuse kanda, millisel juhul omavalitsus peab esitama küsimuse Tervishoiu ja Hoolekande Talitusele otsustamiseks ja vajalikkude korralduste tegemiseks. Samuti tuleks ka Teil, kui vaimuhaige vara tulu ei võimalda tema ülalpidamise korraldamist, esitada küsimus Tervishoiu ja Hoolekande Talitusele.

Hoolekande seaduse § 26 teise osa järgi pärib hoolealuse varanduse tema eest hooltkannud asutis ainult sel juhul, kui hoolealusel ei ole niisuguseid omakseid ja sugulasi pärijaks, kellel ei olnud võimalik hoolekannet teostada nendest olenemata põhjustel. Kui aga hoolealusel on niisugused omaksed

ja sugulased, kellel ei olnud võimalik hoolekannet teostada nendest olenemata põhjustel, siis kuulub hoolealuse varanduse pärimise õigus niisugustele omastele ja sugulastele, millisel juhul pärandusest arvatakse maha ja tasutakse hooltkannud asutisele ainult hoolekande peale tarvitatud kulud. Hoolealuse varanduse pärimise õiguse selgitab ja kinnitab kohus pärast hoolealuse surma, varemalt ei saa seda õigust kellegile kindlustada. Aga ka sel juhul, kui hooldataval vaimuhaigel ei ole niisuguseid õiguslikke järglasi, kes võiksid pretendeerida tema varanduse pärimisele, ei saa omavalitsus jääda ainsaks pärijaks. Hoolekande seaduse § 125 järgi kannavad vaimuhaige hoolekande kuludest riik 75% ja omavalitsus ainult 25%. Seejärgi omavalitsus võiks paremal juhul pärida hooldatud vaimuhaige varandusest ainult $\frac{1}{4}$ osa. Selle $\frac{1}{4}$ osa omavalitsus võiks vastavale lepinguga lubada ka vaimuhaige ülalpidamise tasuks tingimusega, kui selle pärib ja omanduseks saab.

Vallaseaduse § 25 p. 8 ja 9 järgi kuulub vallavolikogu otsustamisele nii kinnisvarade omandamine ja võõrandamine kui ka lepingute sõlmimine, mille summa ületab 500 krooni, samuti pärandite vastuvõtmine, kui nendega on seotud kohustused või nad nõuavad vallaomavalitsuselt kulusid. Kuna hoolekande korraldamine on vallaomavalitsusele kohuslik ja nõuab kulusid ning hoolealuse pärandiks on kinnisvara, siis kuulub ka selle pärandi vallaomavalitsusele taotlemise ja ülalpidamise kuludeks äralubamise otsustamine vallavolikogule.

Küsimus nr. 23. Allakirjutamata otsusest. Endine perekonnaseisuaametnik, kes 1. juunil s. a. pensionile läks, on jätnud alla kirjutamata perekonnanime muutmise eitavale otsusele. Asjaosalisele antud ärakirja sellest otsusest olevat ta õigeks tunnistanud. Palun teatada, kes peaks eelnimetatud otsusele alla kirjutama.

Vastus: Administratiivmenetluse seaduse (RT 1936, 4, 25) § 78 järgi peab otsuse alla kirjutama otsuse teinud ametnik. Kirjalik otsus loetakse toimunuks selle allakirjutamisega. Kirjutis ilma allkirjata võib olla ainult otsuse kavaks, mis omab otsuse jõu allakirjutamisega. Otsuse kavast (allakirjutamata otsusest) antud ärakiri on otsuse kava ärakiri, millel ei ole mingit seaduslikku tähtsust, mis ei asenda otsuse ärakirja ja mida ei oleks tohtudki välja anda otsuse ärakirjana. Asi tuleb lugeda otsustamatuks ja vallavalitsuse perekonnaseisuaametnikul tuleb koostada seaduse nõuetele vastav otsus, kirjutada see alla ning asuda selle täitmisele.